

УДК 821.161.2

ІВАН ФРАНКО ПРО РАННЮ ТВОРЧІСТЬ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Гуменюк О. М.

Кримський інженерно-педагогічний університет, Сімферополь, Росія
e-mail: ukrlit_tnu@mail.ru

У статті розглядається мало знана не лише широкому загалу, а й фахівцям, не опублікована в 50-томному виданні творів Івана Франка його літературно-критична праця, присвячена ранній прозі Володимира Винниченка. Підкреслюється, що І. Франко не лише виявив щире захоплення творчістю початківця, а й висловив суттєві міркування про особливості художнього світу молодого автора, наголосив на натуралістичній відкритості його творчої манери розмаїтим реаліям та нюансам людського буття, на властивій йому модерній символізації образності.

Визначальною рисою новітньої прози згідно з І. Франком є особливий рівень і нетрадиційний ракурс психологізму, притаманний зокрема й художній мові В. Винниченка. Відтак описи явищ і подій подаються не безпосередньо, а крізь призму світосприймання персонажів, до того ж вони набувають особливого лаконізму, внаслідок якого щільна деталізація поступається місцем промовистим, часто експресивним штрихам. Це зумовлює апеляцію до зображальних можливостей інших мистецтв та літературних родів, зокрема музикальність і ліризм модерної прози, відчутні й у Винниченка. Втім, як слушно наголошує І. Франко, особливе значення в стилевій структурі творів автора «Краси і сили», «Голоти» та інших самобутніх повістей і оповідань набувають такі риси як образна пластичність і мальовничість, а також драматизм. Контрастне зіставлення позицій та внутрішніх переживань персонажів, образних конструкцій, мовних стихій сприяє окресленню конфліктності, яка здебільшого не може мати однозначного вирішення. Відтак І. Франко говорить про такі характерні риси творчості молодого прозаїка, які згодом з особливою виразністю розкриваються в його драматургії.

Ключові слова: Іван Франко, літературно-критична спадщина, Володимир Винниченко, рання проза, поетика, жанр, стиль, художній психологізм.

ВСТУП

В багатогранній літературознавчій спадщині Івана Франка поруч з вагомими працями з історії українського і світового письменства, з теорії літератури чільне місце належить літературній критиці. Численні відгуки й рецензії, огляди сучасних автору художніх явищ повсякчас виходили з-під його гостро аналітичного пера. Міркування, оцінки й висновки визначного письменника хоч часом і відзначаються певною суб'єктивністю й категоричністю, все ж здебільшого влучно характеризують суттєві риси й тенденції сучасного йому літературного процесу, про що свідчить зокрема і його реакція на появу на літературному обрії неординарної постаті Володимира Винниченка.

Як відомо, рання проза В. Винниченка далеко неоднозначно була сприйнята літературною критикою початку ХХ століття. І. Франко одним з перших рішуче

підтримав молодого талановитого автора й окреслив провідні риси його художнього стилю, які виразно розкрилися в його подальшій творчості. Однак ця грань літературно-критичної діяльності І. Франка ще не достатньо висвітлена. Оpubлікована 1906 року в журналі «Літературно-науковий вісник» його стаття про ранню творчість В. Винниченка замовчувалася в радянську добу й пізніше не стала предметом пильного літературознавчого аналізу. Цим зумовлюється актуальність та наукова новизна пропонованої публікації. Згадана стаття розглядається у контексті інших відгуків критика про ранню творчість В. Винниченка та загалом у контексті поглядів І. Франка на особливості літературного процесу початку ХХ століття.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

«І відкіля ти такий узявся?», «І відкіля ти взявся у нас такий?» – ці пройняті щирим захватом Франкові риторичні запитання, що стоять на початку його статті про ранні твори Володимира Винниченка, тим більш промовисті, що Франко-критик завжди відзначався особливою вимогливістю і, аналізуючи сучасну йому літературну продукцію, не раз висловлював слушні, а то й неслухні зауваження чи підкреслено критичні міркування стосовно творів багатьох письменників, навіть першорядних, скажімо, таких як Леся Українка чи представники літературно-мистецького угруповання «Молода Муза». А про те, що це захоплення старшого майстра творчістю початківця не було випадковим чи мимолітним, свідчать не раз висловлювані і до написання цієї статті схвальні оцінки літературної роботи останнього.

В одній з найбільш важливих своїх критичних праць «Старе й нове в сучасній українській літературі», опублікованій 1904 року в часописі «Літературно-науковий вісник», І. Франко полемізує з Софією Русовою, котра, на його думку, не виявляє належної критичності в своєму огляді тогочасного літературного процесу і не акцентує належної уваги на суті новаторських явищ. Але немає сумніву в тім, що він, як і С. Русова, ведучи мову про «нові імена з прегарними естетичними творами», котрі «розширяють течії пережитого народного вітхнення» поставив би на першому місці ім'я В. Винниченка [10, т. 35, с. 91–93]. Не важко пересвідчитись, що свої

грунтовні теоретичні міркування стосовно особливостей новітнього художнього письма, висловлені в цій статті, критик подає, враховуючи і Винниченків творчий досвід.

В рецензії на збірник «На вічну пам'ять Котляревському», опублікованій в «Літературно-науковому віснику» того ж 1904 року, І. Франко знову звертає увагу на нові літературні явища. «Дуже інтернасна та часть збірника, – пише він, – що дає твори письменників наймолодшої генерації, тих, що виступили на літературну арену по р. 1898. Вони ще не досить зазначили свою фізіономію, та все-таки для критика вже видна та нова скиба, яку вони почали прокладати в нашому письменстві» [10, т. 35, с. 230]. Вочевидь, Винниченка критик не відносить до тих, що «не досить зазначили свою фізіономію», бо не лише коротко характеризує вміщене з збірника його оповідання «Заручини», а й впевнено стверджує: «Найвизначніший талант серед цих нових письменників, без сумніву, Володимир Винниченко» [10, т. 35, с. 230].

В опублікованій невдовзі в енциклопедичному словнику Брокгауза і Ефрона статті «Південноруська література», подавши імена новочасних письменників, котрі поруч з Михайлом Коцюбинським розширюють естетичні обрії української прози, і не лише української (вони «могли б зайняти почесне місце в будь-якій, багатшій писемності»), І. Франко знову звертає особливу увагу на Винниченка. Перелік імен, якому передують уточнення тези про «свіжість і гармонійність таланту» М. Коцюбинського, завершується в такий спосіб: «...і найяскравіший з початкуючих талантів – Винниченко» [10, т. 41, с. 154]. В контексті попередніх міркувань автора статті про недостатню репрезентативність жанру роману в українській літературі рубежу віків це виділення Винниченка видається особливо проникливим, адже через короткий час, починаючи з 1911 року, один за одним виходять у світ Винниченкові романи, які знаменують новий період не лише у художній діяльності їх творця, а й в усій українській прозі, надто романістиці.

Отже стаття І. Франка «Новини нашої літератури. Володимир Винниченко. Краса і сила...» є підсумком його кількарічного пильного зацікавлення небуденною творчістю молодого автора. Зрозуміло, найсуттєвіші в цій статті не згадані вияви захоплення, хоч вони вкрай важливі й промовисті, до того ж слідом за ними йдуть

інші, що раз у раз зринають протягом усієї публікації (перше опубліковане оповідання автора – це й «перший його триумф», рецензована збірка – «один з найкращих дарунків, якими обдарувало нас видавництво "Вік"» тощо). Стаття попри таку свою тональність відзначається глибоким літературознавчим осягненням художнього світу Винниченка, особливостей його таланту, криє чимало спостережень і міркувань, важливих не лише для розуміння ранніх оповідань автора.

І. Франко цього разу не просто виділяє Винниченка в шерезі інших молодих літераторів, а протиставляє його цій шерезі, твердячи, що творча постать автора «Краси і сили» з'явилася «серед млявої, тонко-артистичної та малосильної, або ординарно шабльонової та безталанної генерації сучасних українських письменників...» [11, с. 139]. Очевидно, не слід надто довірятись цьому протиставленню, продиктованому не лише стрімким зростанням багатогранного таланту Винниченка, а й певною упередженістю великого Каменяря щодо посилення тенденцій модернізму в тогочасній літературі. Більш цікава безпосередня характеристика Винниченкової творчої постаті, особлива новизна, незвичність якої підкреслюється означенням її підметом «щось таке». Після згаданого протиставлення критик пише: «...раптом виринуло щось таке дуже, рішуче, мускулисте і повне темпераменту, щось таке, що не лізе в кишеню за словом, а сипле його потоками, що не сіє крізь сито, а валить валом, як само життя, всуміш українське, московське, калічене і чисте, як срібло, що не знає меж своїй обсервації і границь своїй пластичній творчості» [11, с. 139]. І. Франко окреслює особливу внутрішню силу Винниченкового письма, яке з вражаючою відвертістю вбирає в себе щонайрозмаїтіші явища життя, не спиняючись перед тим, на що, може, раніше не прийнято було звертати увагу.

Загальний стиль В. Винниченка визначає контрастне зіткнення, а врешті зведення воедино різнорідних мовних стихій. Мовні експерименти, часом, може, й справді небезсумнівні, викликали згодом чимало нарікань критиків, навіть таких проникливих як Леся Українка [8, с. 243]. Проте загалом ці експерименти, як переконливо стверджує І. Франко, немов передбачаючи згадані нарікання, не виходять за межі художньої доцільності й за межі неповторного винниченківського

стилю. З їх допомогою письменник найчастіше досягає значних художніх ефектів. Це виявляється в локалізованій авторській мові, часом навіть у назвах оповідань («Антрепреньор Гаркун-Задунайський», «Мнімий господін»), здебільшого ж у діалогах персонажів, а тому врешті відіграє особливу роль в драматургії письменника, де теж не раз означається в назвах («Пригвожджені», «Мохноное»). Питання це вимагає окремих досліджень. Але для прикладу звернемо увагу на спосіб зіставлення імен і прізвиськ персонажів у п'єсі «Базар» (1910), спосіб, подібний до того, про який говорить І. Франко. Одна з центральних сцен п'єси відбувається біля вікон тюрми, в якій сидять не лише політичні, а й карні злочинці. Уривчасті діалоги в'язнів, що долинають з вікон, з натуралістичною точністю передають атмосферу їх побуту. Ось характерні прізвиська-звертання, яких вживають стосовно один одного персонажі: «масалка», «здохла теля», «гад смердючий», «сука конотопська»... З'ясовується, що до одного з карних в'язнів Чмиха (очевидно, що це теж колоритне прізвисько) має прийти його дівчина, яку називають не інакше, як «шмара». В цей час до вікон тюрми із завданням від революційної організації приходить головна героїня п'єси Маруся (як стає зрозуміло, вона під виглядом родички одного з політв'язнів приходять сюди не вперше). Маруся – дівчина надзвичайної вроди, такої, що навіть карні злочинці забувають при ній свій лепкий жаргон. На фоні попередніх звертань, надто ж такого вислову як «шмара», звертання в'язнів до Марусі звучать просто вражаюче: «наша баришня-красавиця», «от баришня, так баришня»... Часто повторюване «баришня» стає в цьому середовищі пестливим Марусиним прізвиськом. Ні до кого іншого в'язні таким чином не звертаються. Навіть жандарм не може відмовити Марусі і дозволяє їй побачення з політв'язнем у не призначений для таких побачень день. У такий спосіб контрастного зіставлення звертань-прізвиськ автор, не вдаючись до зайвої у драматичному творі портретної характеристики, дає нам опосередковане, але виразне уявлення про зовнішність героїні. Детальніше про особливості художнього світу п'єси «Базар» дивіться у монографії В. І. Гуменюка [4, с. 144–152]. Цей приклад переконливо засвідчує, наскільки важливі спостереження І. Франка для розуміння особливостей не лише ранніх оповідань, а й пізнішої творчості В. Винниченка.

І так само промовиста та частина статті, де І. Франко безпосередньо переходить до аналізу Винниченкових творів, вміщених у рецензованій збірці. Спостереження критика щодо конкретного художнього матеріалу поєднуються з міркуваннями, що тяжіють до широких теоретичних узагальнень. Окреслюючи тематику першого вміщеного в збірці твору, повісті «Краса і сила», І. Франко відзначає, що життя подібних до його персонажів «подонків та випадків суспільности» є предметом художнього зацікавлення М. Горького. З'ясовуючи особливості Винниченкового письма, критик пише: «Соціальне положення тих людей наш автор малює вірно і влучно, але дивиться на нього його власними очима: вони зовсім не тужать за іншим станом, хоч і відчувають прикрасі свого побуту... І у автора нема ані крихітки жадної сентиментальности, він не обурюється, не сердиться ані на тих людей, ані на суспільність, що їх зробила такими» [11, с. 139]. Ці слова мають дуже близьку спорідненість із висловленими І. Франком у вже згаданій статті «Старе й нове в сучасній українській літературі» теоретичними роздумами щодо новаторського характеру прози рубежу віків: «Коли старші письменники виходять від малювання зверхнього світа – природи, економічних та громадських обставин, і тільки при помочі їх силкуються зробити зрозумілими даних людей, їх діла, слова й думки, то новіші йдуть зовсім противною дорогою: вони, так сказати, відразу засідають у душі своїх героїв і нею, мов магичною лампою, освічують усе оточення. Властиво те оточення саме собою їм мало інтересне і вони звертають на нього увагу лиш тоді й остільки, коли й оскільки на нього падають чуттєві рефлекси тої душі, яку вони беруться малювати. Відси брак довгих описів та трактатів у їх творах і та переможна хвиля ліризму, що розлита в них. Відси їх несвідомий наклін до ритмічності й музикальності, як елементарних об'явів зворушень душі» [10, т. 35, с. 108].

Визначальною рисою модерної прози згідно з І. Франком є новий рівень і новий ракурс психологізму, властивий зокрема й художній манері В. Винниченка. Все це дає можливість говорити про певну відносність не позбавленої підстав схеми Івана Фізера, згідно з якою автор трактату «Із секретів поетичної творчости» «не застосовував свій психологізм у оглядах та рецензіях поточної української та іноземної літератури», «не синтезував ролі теоретика та критика» [9, с. 59].

перипетії тогочасного суспільно-політичного життя об'єктивно не дозволяли великому Каменяреві рішуче підпорядковувати прагматично-суспільну роль художньої творчості, перш за все літератури, іншим чинникам. І. Франко, як твердять дослідники, посилаючись і на свідчення з цього приводу самої поетеси, був одним з прототипів головного героя драми Лесі Українки «У пуші», присвяченої художньому осмисленню цієї драматичної ситуації [3, с. 199; 7, с. 82]. Звідси згадана розбіжність і певна непослідовність в літературознавчій діяльності І. Франка. Наведене Франкове протиставлення певної соціальної плакатності М. Горького і доглибинного психологізму В. Винниченка є одним з аргументів на те, що не варто цієї розбіжності та непослідовності абсолютизувати.

Художнє осягнення глибин людської душі, яке спостерігає І. Франко у творах В. Винниченка, передбачає проникнення як в індивідуальну, так і в колективну психологію. Автор в повісті «Краса і сила» дивиться на соціальне середовище не лише очима окремих персонажів, а й очима самого середовища, яке вони в сукупності творять [11, с. 139]. Особливо виразно виявляється це в повісті «Голота», де неповторність та рельєфність характерів невіддільна від діткливого й проникливого образного осмислення процесів «переходу від спокійного хліборобського стану до повної пролетаризації», коли «ламаються давні моральні устої сільського життя» [11, с. 140]. Під подібним кутом зору розглядає твори В. Винниченка, зокрема повість «Голота», Леся Українка, вважаючи принцип подачі середовища як спілки особистостей прикметною ознакою неоромантичного письма [8, т. 12, с. 252].

У концепції І. Франка невіддільна від новітнього художнього психологізму апеляція письменників до засобів інших літературних родів і видів мистецтва, а відтак суттєве розширення можливостей впливу на читача. В праці «Старе й нове в сучасній українській літературі» йдеться як про нові про такі риси прози як музикальність і ліризм [10, т. 35, с. 108]. У статті про ранню творчість В. Винниченка наголошується на особливій пластичності авторського письма, близькості його до малярських засобів (на таку близькість згодом вказував не один дослідник, див., наприклад: 6, с. 6–8). Оповідання «Біля машини», за визначенням І. Франка, це «живий пластичний малюнок». Пластичність, «яркий колорит» відзначає І. Франко

не в одному з Винниченкових оповідань. Про це, наприклад, свідчить опис ярмарку в повісті «Краса і сила». Критик вказує на значні художні ефекти, яких досягає автор завдяки вмiлому оперуванню світлотiнiями, скупiстю i насиченiстю барв. Ведучи мову про вiдтворення напiвспролетаризованої селянської маси в повісті «Голота», І. Франко пише: «Винниченко малює нам з великою силою i вiрнiстю немов серце тої верстви – нутро «чорної кухні» при панській економії, немов оазис сiрої барви між селом з його густою долею та рiдкою поезiєю i панським двором у блискучiм освiтленнi» [11, с. 140]. Винниченко майстерно користується не лише разючими контрастними мазками, явленими i в «Голоті», i в оповiданнi з промовистою назвою «Контрасти», i в iнших творах. Він також апелює до особливої виразностi щонайдрiбнiших побутових та психологiчних деталей, вигадливого нюансування. Цей принцип провiдний в оповiданнi «Заручини», де характеризується «свiток "умеренности и аккуратности", в якiм за рожевими заслонками скромности, доброго виховання та iдеалiзму криється брудота та рафiнована розпуста» [11, с. 140]. Хитання героїні «Краси i сили» між двома життєвими полюсами автор показує «на дрiбних, нiби буденних фактах та розмовах» [11, с. 139]. Персонажi оповiдання «Бiля машини», зокрема економ Гудзик, характеризуються «тонкими, ледве замiтними рисами» [11, с. 141].

Не обминув увагою І. Франко i схильностi Винниченка до гумору i сатири, явлених зокрема з повісті «Краса і сила», в оповiданнях «Заручини», «Антрепреньор Гаркун-Задунайський», «Мнiмий господiн». Два останнi пiдкреслено сатиричнi твори І. Франко називає «менше цiкавими». Оповiдання «Антрепреньор Гаркун-Задунайський» критично оцiнює також Леся Українка, вбачаючи в ньому переважно поверхову карикатурнiсть. На думку поетеси, образи тут поданi «виключно з комiчної точки зору» [8, т. 12, с. 246]. Здається, такi оцiнки хоч i збiгаються, не зовсiм справедливi. «В Гаркунi-Задунайському, що стає з часу свого появлення збiрною назвою для малоросiйської театральної "халтури", пише один з пiзнiших критикiв, – пiзнано було не тiльки нашу глуху провiнцiю з її п'яними "культурними" дiячами та невизнаними талантами, не тiльки вiд громадянства вiдiрвану малоросiйщину, але елементи творчих прийомiв та театрального побуту пiзнано було i в оточеннi, що

рівнем вище стояло за трупу класичного Гаркуна. Сатира Винниченкова мусіла спричинитися до оздоровлення атмосфери, що оточувала живе діло українського театру» [2, с. XIII]. Слід додати, що не тільки театру. За розгорнутими в «Антрепреньорі...» колоритними картинами провінційної театральної рутини вгадується тривога В. Винниченка за долю української культури, тривога, яку можна було б схарактеризувати відомими словами І. Франка з вірша «Сідоглавому»: «Ти, брате, любиш Русь, / Як дім, воли, корови, / Я ж не люблю її / З надмірної любови» [10, т. 2, с. 185].

Оповідання «Антрепреньор Гаркун-Задунайський» симптоматичне з огляду на те, що в час його написання В. Винниченко приглядався до становища тодішнього українського театру саме як майбутній драматург (показово, що не лише провінційний театр, а й бездарна драматургія стала об'єктом нищівної критики автора). Про те, що драматизм ще до того як набув жанрового оформлення, виступає прикметною рисою Винниченкового художнього стилю, переконливо свідчать спостереження І. Франка. Критик в такий спосіб характеризує композицію «Краси і сили»: твір «збудовано дуже гарно», він «визначається незвичайною драматичністю» [11, с. 140]. Драматичні і драматургічні риси відчутні також в оповіданнях «Заручини», «Біля машини», «Контрасти», повісті «Голота». Так само, як і у випадку з близькістю Винниченкового письма до малярства, ці Франкові спостереження згодом розвивають пізніші дослідники. Ось що, скажімо, пише, міркуючи вже в наші дні про стиль оповідань В. Винниченка, С. С. Зінчук: «Виразнішому змалюванню персонажів майстрові-прозаїку допомагає майстер-драматург. У Винниченка відсутні герої у спокійному стані, штучні, мертві образи. Люди зображені перш за все динамічно, у вчинках і переживаннях» [5, с. 55]. В. Гуменюк у монографії про поетику драматургії В. Винниченка окремий розділ присвячує ранній прозі автора, яку розглядає зокрема як своєрідний підготовчий етап до подальшої драматургічної творчості, дослідник визначає драматизм як суттєву стильову рису повістей та оповідань письменника [4, с. 46–74]. Це ще раз переконливо засвідчує, яка глибока за змістом порівняно невелика стаття І. Франка про ранню прозу В. Винниченка,

наскільки важлива вона для розуміння не лише ранньої прози, а й усієї творчості автора.

Зрозуміло, що І. Франко з особливим зацікавленням поставився до звістки про появу першої опублікованої Винниченкової п'єси «Дисгармонія». Це зацікавлення виявляється в листах до М. С. Грушевського [10, т. 50, с. 323–325]. В одному з листів Франко пише яро про п'єсу, видану 1907 року окремою книжкою: «...я дістав книжечку Винниченка. Справді річ дуже слаба» [10, т. 50, с. 325]. Цю оцінку, мабуть, доречно розглядати в контексті згаданої вище непослідовності й розбіжності в літературно-критичній, теоретичній, а ще художній діяльності І. Франка, непослідовності й розбіжності, продиктованої насамперед специфікою тодішніх суспільних обставин. Симптоматично у зв'язку з цим, що автор «Украденого щастя», п'єси, яка за багатьма своїми ознаками наближається до зразків нової драми, останні п'єси Івана Карпенка-Карого «Суєту» і «Житейське море», в яких видатний драматург виявив тонке відчуття модерних художніх віянь доби, відносить до творів, які показують «значний упадок артистичних сил автора» [10, т. 37, с. 380]. Очевидно, що так само, як «Суєту» і «Житейське море», підкреслено новаторську «Дисгармонію» І. Франко оцінює, виходячи з канонів старої, так званої «добре скроєної» драми. Принагідно звернімо увагу на певну подібність навіть назв згаданих п'єс І. Карпенка-Карого та першої опублікованої драми В. Винниченка.

ВИСНОВКИ

В багатогранній літературно-критичній спадщині І. Франка помітне місце належить працям, у яких визначний письменник і літературознавець захоплено відгукується на появу друком перших повістей і оповідань В. Винниченка, згодом одного з провідних українських прозаїків і драматургів першої половини ХХ століття. Захоплення поєднується з глибоким аналізом творчих здобутків молодого автора та з'ясуванням провідних рис його своєрідного художнього стилю. Гранична натуралістична конкретика, чуйність не лише до контрастів, а й до нюансів людського буття, за спостереженнями І. Франка, підноситься в творах В. Винниченка до образності символічного характеру.

Суттєвою рисою модерної епічної прози, на думку І. Франка є новий рівень психологізму, виразний і в творах В. Винниченка. Описи зовнішніх явищ і подій подаються не безпосередньо, а крізь призму світосприймання персонажів. Цим зумовлене звернення до інших мистецтв та літературних родів, до збагачення письма за рахунок орієнтації на притаманні їм художні засоби. Як наголошує І. Франко, особливе значення в стильовій структурі ранньої прози В. Винниченка набувають такі риси як музикальність, ліризм, особливо ж пластичність, мальовничість та драматизм. І. Франко говорить про такі характерні риси творчості молодого прозаїка, які згодом з особливою виразністю розкриваються в його драматургії.

Однак перші драматичні твори В. Винниченка, зокрема його п'єсу «Дисгармонія», критик сприйняв дещо стриманіше, ніж перші повісті та оповідання. І. Франко виявив пов'язане з глибоким проникненням у природу Винниченкового таланту захоплення творчістю молодого автора, а разом з тим і певну упередженість щодо деяких підкреслено новаторських рис його творчості. Захоплення і упередженість (остання виявлена куди більшою мірою, як у І. Франка) безнастанно супроводжуватимуть і дальший творчий шлях В. Винниченка.

Список літератури

1. Винниченко В. Краса і сила : повісті та оповідання / Володимир Винниченко. – К. : Дніпро, 1989. – 752 с.
2. Гермайзе О. Рання творчість Винниченкова на тлі громадського життя / Осип Гермайзе // Винниченко В. Вибрані твори. – Харків : Книгоспілка, 1929. – 238 с.
3. Гозенпуд А. Поетичний театр : драматичні твори Лесі Українки / А. Гозенпуд. – К. : Мистецтво, 1947. – 302 с.
4. Гуменюк В. Сила краси : проблеми поетики драматургії Володимира Винниченка : монографія / Віктор Гуменюк. – Сімферополь : Таврія, 2001. – 340 с.
5. Зінчук С. С. Володимир Винниченко – майстер малої прози / С. С. Зінчук // Актуальні проблеми сучасного літературознавства і мовознавства : зб. наукових праць. – К., 1991. – С. 124–145.

6. Погорілий С. Деякі особливості поетики Винниченка / Семен Погорілий // Дивослово. – 1995. – № 9. – С. 5–9.
7. Ставицький О. Ф. Леся Українка: етапи творчого шляху / О. Ф. Ставицький. – К. : Дніпро, 1970. – 223 с.
8. Українка Леся. Твори : у 12 т. / Леся Українка. – К. : Книгоспілка, 1927–1930.
9. Фізер І. Іван Франко: від соціологічної до психологічної зумовленості літератури / Іван Фізер // Слово і час. – 1993. – № 5. – С. 53–59.
10. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1976–1986.
11. Франко І. Новини нашої літератури : Володимир Винниченко. Краса і сила. Видавництво «Вік» у Києві, 1906, стор. 411 // Літературно-науковий вісник. – 1907. – Т. 38. – Кн. 4. – С. 139–141.

ИВАН ФРАНКО О РАННЕМ ТВОРЧЕСТВЕ ВЛАДИМИРА ВИННИЧЕНКО

Гуменюк О. Н.

В статье рассматривается мало известная не только широкому кругу, но и специалистам, не опубликованная в 50-томном издании произведений Ивана Франко его литературно-критическая работа, посвященная ранней прозе Владимира Винниченко. Подчеркивается, что И. Франко не только проявил искреннее восхищение творчеством начинающего автора, но и высказал существенные соображения об особенностях его художественного мира, обратил внимание на натуралистическую открытость его творческой манеры разнообразным реалиям и нюансам человеческого бытия, на присущую ему современную символизацию образности.

Приметной чертой новейшей прозы согласно И. Франко является особый уровень и нетрадиционный ракурс психологизма, присущий, в частности, и художественной манере В. Винниченко. Вследствие этого описание явлений и событий представляются преимущественно опосредствованно, сквозь призму мироощущения персонажей, к тому же они отмечены особым лаконизмом – густая детализация уступает место красноречивым, часто экспрессивным штрихам. Это обуславливает апелляцию к изобразительным возможностям иных искусств и литературных родов, в частности музыкальность и лиризм современной прозы, весьма ощутимые и у Винниченко. Впрочем, как резонно подчеркивает И. Франко, особое значение в стилевой структуре произведений автора «Красы и силы», «Голытьбы», иных самобытных повестей и рассказов приобретают такие черты как образная пластичность и красочность, а также драматизм. Контрастное сопоставление позиций и внутренних переживаний персонажей, образных конструкций, речевых стихий содействует отображению конфликтности, преимущественно не имеющей однозначного разрешения. Следовательно, И. Франко говорит о таких характерных чертах творчества молодого прозаика, которые в дальнейшем с особой выразительностью раскроются в его драматургии.

Ключевые слова: Иван Франко, литературно-критическое наследие, Владимир Винниченко, ранняя проза, поэтика, жанр, стиль, художественный психологизм.

IVAN FRANKO ABOUT THE EARLY PROSE

BY VOLODYMYR VYNNYCHENKO

Humeniuk O. M.

The article deals with the literary-critical work of Ivan Franko, devoted to the early prose by Volodymyr Vynnychenko, which is little known not only to the general public, but also to the specialists, and it was not published in the 50-volumes edition of Ivan Franko's compositions. It is stressed that I. Franko not only expressed the sincere admiration of the beginner's poetry, but also extended the significant thoughts about the peculiarities of the artistic world of the young author, emphasized the naturalistic openness of his creative manner to the various realities and shades of the human being, the modern symbolization of the imagery, characteristic to him.

The defining feature of the recent prose, according to I. Franko, is the special level and untraditional aspect of the psychological quality, characteristic, in particular, to the artistic manner of V. Vynnychenko. So the descriptions of the appearances and events are given not directly, but through the prism of the characters' worldview, besides, they get a special laconism, because of which the dense detailing gives the way to the eloquent, often expressive touches. It leads to the appellation to the iconic possibilities of the other arts and literary genres, in particular, musicality and lyricism of the modern prose, are felt in V. Vynnychenko's creative works. However, as I. Franko stresses appropriately, such features as imagery plasticity and picturesque, and also dramatic quality, have a special meaning in the stylistic structure of the author of compositions "*Beauty and Power*", "*The Poor People*" and other original tales and stories. The contrast comparison of the positions and inner troubles of the characters, imagery constructions, language forces contributes to the descriptions of the conflicts, which mainly can't have a firm decision. So I. Franko speaks about such characteristic features of the young novelist's works, which soon would show themselves in his drama with a special expressiveness.

Key words: Ivan Franko, literary-critical heritage, Volodymyr Vynnychenko, early prose, poetics, genre, style, psychological quality.

References

1. Vynnychenko V. *Krasa i syla. Povisti ta opovidannia* [Beauty and Strength. Stories and Shot Stories]. Kyiv, "Dnipro Publ.", 1989, 752 p.
2. Hermayze O. *Rannia tvorchist' Vynnychenka na tli hromads'koho zhyttia* [Early Works by Vynnychenko in the Context of Civil Life], Vynnychenko V. *Vybrani tvory* [Selected Works], Kharkiv, "Knyhospilka Publ.", 1929, 238 p.
3. Hozenpud A. *Poetychny teatr. Dramatychni tvory Lesi Ukrainky* [Poetical Theatre. Dramatic Works by Lesya Ukrainka]. Kyiv, "Mystetstvo Publ.", 1947, 302 p.
4. Humeniuk V. *Syla krasy. Problemy poetyky dramaturhiyi Volodymyra Vynnychenka. Monografiya* [Strength of Beauty. The Poetics' Problems of Dramaturgy by Volodymyr Vynnychenko. Research Book]. Simferopol, "Tauria Publ.", 2001, 340 p.
5. Zinchuk S. S. *Volodymyr Vynnychenko – mayster maloyi prozy* [Volodymyr Vynnychenko as a Master of Shot Prose], *Aktualni problem suchasnoho literaturoznavstva i movoznavstva. Zbirnyk naukovykh prac'* [Actual Problems of

-
- Contemporary Literary Criticism and Linguistic. The Book of Scientific Works]. Kyiv, 1991, p. 124–145.
6. Pohorily S. Deyaki osoblyvosti poetyky Vynnychenka [Some Peculiarities of Vynnychenko's Poetics]. "Dyvoslovo" ["Miracle Word"] Journal, 1995, № 9, p. 5–9.
 7. Stavys'tky O. F. Lesya Ukrainka: etapy tvorchoho shl'akhu [Lesya Ukrainka: Stages of the Creative Way]. Kyiv, "Dnipro Publ.", 1970, 223 p.
 8. Ukrainka Lesya. Tvory: u 12 t. [Works: in 12 Volumes]. Kyiv, "Khyhospilka Publ.", 1927–1930.
 9. Fizer I. Ivan Franko: vid sotsiolohichnoyi do psykhologichnoyi zumovlenosti literatury [Ivan Franko: from Sociological to Psychological Conditionality of Literature], "Slovo i Chas" ["Word and Time"] Journal, 1993, № 5, p. 53–59.
 10. Franko I. Zibrannia tvoriv: u 50 t. [Selestion of Works: in 50 Volumes], "Naukova Dumka Publ.", 1976–1986.
 11. Franko I. Novyny nashoyi literatury: Volodymyr Vynnychenko. Krasa i syla. Vydavnytstvo "Vik" u Kyivi, 1906, stor. 411 [The News of Our Literature: Volodymyr Vynnychenko. Beauty and Strength. "Age Publ." in Kyiv, 1906, 411 pages], "Literaturno-naukovy visnyk" ["Literary and Scientific Herald"] Journal, 1907, volume 38, book 4, p. 139–141.